SAVET ZA ŠTAMPU

Brzo, besplatno, pravično.

IZVEŠTAJ O MONITORINGU POŠTOVANjA KODEKSA NOVINARA I NOVINARKI SRBIJE U DNEVNIM NOVINAMA U PERIODU PREDIZBORNE KAMAPANJE OD 10. SEPTEMBRA 2026. DO 25. OKTOBRA 2026. GODINE

#ЕУ ЗА ТЕБЕ

Ovaj izveštaj objavljen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu izveštaja odgovoran je isključivo Savetza štampu i izveštaj ne odražava nužno zvanične stavove Evropske unije.

Monitoring poštovanja Kodeksa novinara i novinarki Srbije u dnevnoj štampi tokom kampanje za parlamentarne izbore 2026. godine

U devet dnevnih novina sa nacionalnom pokrivenošću u Srbiji tokom predizborne kampanje zabeleženo je ukupno 1.474 prekršaja Kodeksa novinara i novinarki Srbije u 575 tekstova, pokazao je monitoring Saveta za štampu, sproveden u periodu od 10. septembra do 25. oktobra 2026. godine.

U okviru monitoringa obuhvaćeni su isključivo sadržaji koji su se odnosili na izveštavanje o kampanji, izbornim listama i izborima, a rezultati su deo redovnog godišnjeg monitoringa dnevnih novina, koji traje do 31. decembra 2026. godine i obuhvata kompletan sadržaj novina. Monitoring uključuje listove Politika, Večernje novosti, Blic, Danas, Kurir, Informer, Alo, Srpski telegraf i Nova.

Generalno gledajući, kršenje Kodeksa novinara i novinarki Srbije u ovom periodu zabeleženo je u 1.196 tekstova, što znači da se gotovo 50 odsto svih prekršaja odnosi na sadržaje u vezi sa predizbornom kampanjom.

Najviše tekstova o predizbornim aktivnostima u kojima je zabeleženo nepoštovanje novinarskog kodeksa evidentirano je u listu Kurir – 154 teksta sa 383 prekršaja, dok je list Alo imao više prekršaja u manjem broju tekstova, tačnije 422 u 151 sadržaju. Na trećem mestu su dnevne novine Srpski telegraf u kojima je u 93 teksta bilo 276 prekršaja etičkog kodeksa.

Informer je u 85 tekstova načinio 209 prekršaja, Politika 90 prekršaja u 41 tekstu, Večernje novosti 66 u 33 teksta, Nova 17 u 11 tekstova, Danas osam u osam tekstova, a Blic tri u dva teksta, pokazuju rezultati monitoringa.

Kada je reč o poglavljima, zbirno u svih devet novina najviše je kršeno poglavlje 1 Kodeksa novinara i novinarki Srbije koje se odnosi na istinitost izveštavanja – 862 puta. Poglavlje 2 o nezavisnosti od uticaja prekršeno je 104 puta, poglavlje 3 o odgovornosti novinara i novinarki 275 puta, poglavlje 5 o poštovanju dostojanstva 113 puta, poglavlje 6 o poštovanju privatnosti 14 puta, a osmo poglavlje o odnosu prema izvorima 106 puta.

NERAZLIKOVANJE KOMENTARA I PRETPOSTAVKI OD ČINJENICA

Druga tačka prvog poglavlja u kojoj se ističe da je obaveza novinara i novinarki da prave razliku između činjenica koje prenose i komentara, pretpostavki i nagađanja prekršena je u ovom periodu 382 puta u dnevnoj štampi. Ovu tačku najviše su kršili Alo, Kurir, Srpski telegraf i Informer. Naime, tekstovi o izbornim akterima, listama i aktivnostima u kojima je kršena ova odredba bili su prepuni komentara novinara, što pohvalnih za jednu političku opciju, što negativnih po druge izborne liste.

Autori ovakvih sadržaja u ova četiri lista u kojima se prekršaj najviše ponavljao davali su pežorativne epitete svima koji su istupali kritički prema vladajućem režimu, nazivajući ih najčešće „blokaderima“, pri čemu nije pravljena razlika između predstavnika Studentske liste i onih koji su je javno podržali ili koji i nemaju dokazane veze sa listom, ali su iznosili kritičke stavove prema

vlasti ili učestvovali u određenim incidentima. Rečnik u ovakvim tekstovima nije imao formu profesionalnog izveštavanja argumentovanog činjenicama, već se odlikovao neformalnim, previše slobodnim, a neretko i neprimerenim jezikom, čime su ujedno kršene i druge odredbe Kodeksa.

Obaveza novinara i novinarki da tačno, nepristrasno, potpuno i blagovremeno izveštavaju o događajima od javnog interesa (tačka 1 poglavlja 1) nije ispoštovana 284 puta u dnevnoj štampi tokom izveštavanja o predizbornoj kampanji i izborima. Posle tačke 2 istog poglavlja, prekršaji ove vrste bili su među najčešćima u listovima: Alo, Kurir, Informer, Srpski telegraf, Večernje novosti i Politika.

TARGETIRANJE I ZALAGANJE ZA JEDNU POLITIČKU OPCIJU

Na trećem mestu je kršenje tačke da su novinari i novinarke odgovorni javnosti i da ne smeju tu odgovornost da podrede interesima drugih, a posebno ne interesima izdavača, korporacija, vlada i drugih državnih organa (tačka 3 poglavlja 3), koja nije ispoštovana u 142 teksta. U ovom segmentu prednjače list Alo sa 63 takva teksta i Kurir sa 43.

Reč je, najčešće, o tekstovima u kojima se politički akteri identifikuju sa funkcijom koju obavljaju, tako da se, recimo, piše o navodnim uspesima predsednika države, čime se on stavlja u povlašćeni položaj u odnosu na političku konkurenciju – recimo, kroz izveštavanje o nastupu Aleksandra Vučića pred Generalnom skupštinom UN, uz brojna preterivanja koja nisu zasnovana na argumentima. „Vučić pokazao kičmu pred celim svetom, blokaderi bi ljubili noge srpskim neprijateljima“, tako, recimo, glasi jedan od naslova izveštaja u listu Alo, u kojem se govori o „istorijskom“ govoru i ocenjuje da „tako govori državnik i čovek kome je stalo do sopstvene države i nacije“, a onda se pretpostavlja šta bi u istoj situaciji radili „blokaderi i njihovi ideolozi“, i tvrdi se da bi „prvo, verovatno, zahvalili 'nepogrešivoj' EU koja je varala i lagala Srbe na svakom koraku“.

Mnogo je različitih opasnosti od kojih, prema pisanju štampe, Vučić, kao požrtvovani predsednik, brani Srbiju: „Nema ni govora o odvajanju Vojvodine“, naslov je teksta u Novostima, u kome brani Vojvodinu od navodnih napada Nenada Čanka, a „Kad blokiraju Srbiju - EU ćuti, a kad gori kod njih - traže zabrane”, naslov je u Kuriru, iza koga se kriju tvrdnje da Vučić svojom politikom štiti Srbiju od napada „blokadera” na koje Evropa ćuti, dok, kad se isto desi na njenom terenu, traži zabrane. Ili: „Dva puta za Srbiju, Dok Vučić brani Srbiju, Studentska lista u Novom Pazaru optuživala Srbiju za genocid!“ (Kurir). Tu su i tekstovi o navodnoj ugroženosti predsednika, sve zbog njegovih zasluga za državu. „Monstrumi javno pozivaju na silovanje i mučenje predsednika“, tvrdi Alo, „Predsedniku zapretili silovanjem“, verzija iz Večernih novosti, ili napisi o navodnim uspesima aktuelne vlasti, nasuprot zamišljenim neuspesima protivnika („U Šoškićevo vreme plata je bila 330, a danas je 1034 evra“, piše Alo; “U udžbenike će ući kako smo Srbiju podigli iz pepela”, piše Kurir).

Zlonamerno i kontinuirano narušavanje reputacija osoba o kojima se izveštava (tačka 3 poglavlja 5) zabeleženo je 109 puta. Kršenje ove stavke nije zabeleženo u Danasu, Novoj i Blicu, a najviše ih je bilo u Kuriru, Alou, Informeru i Srpskom telegrafu. Tokom posmatranog perioda na ovaj način su bili targetirani brojni predstavnici izbornih lista i akteri u političkom životu Srbije, među kojima se naročito Ilija Srdanović, prvi na Studentskoj listi. Neki od naslova o Srdanoviću bili su „Ilija Srdanović pion Milovih separatista“ (Srpski telegraf), „Ilija Srdanović gradi na divlje“ (Srpski

telegraf), „Srdanovića za šefa blokadera izabrali Pajtić i službe CG“ (Informer), „Srdanović krije kuću u Hrvatskoj“ (Informer), „Milov izabrani doktor na zadatku – rušenje Srbije“ (Alo), „Štampačem gađao koleginice“ (Kurir), „Ilija Srdanović ili kamen za kupus? Nema razlike!“ (Kurir).

Najdrastičniji primer, ipak, bilo je izveštavanje u više listova o profesoru Bojanu Pajtiću koji je označavan kao „neformalni vođa i ideolog blokadera“. O njemu su najpre objavljivane neproverene informacije, bez komentara druge strane, o navodnim dokazima da on upravlja Studentskom listom, a potom niz tekstova u kojima su se isticali navodi o njegovom privatnom životu uz neprimerene fotografije.

Prećutkivanje činjenica (tačka 4 poglavlja 1) kao prekršaj zabeležen je u 108 tekstova, dok je zalaganje za jednu političku opciju (tačka 2 poglavlja 2) bilo primetno u 101 objavljenom sadržaju u dnevnoj štampi. Najveći broj tekstova u kojima je otvoreno zastupana jedna politička opcija evidentiran je u Kuriru – 41, potom u Srpskom telegrafu 23, pa u listu Alo gde je objavljeno 20 sadržaja s ovim prekršajem.

Osim ocena o „moćnim porukama“ i „veličanstvenim skupovima“, među takvim naslovima su u Srpskom telegrafu „Izbor nikad nije bio lakši“, „7 razloga zbog kojih Vučić ne sme da izgubi, ne zna se koji je ubedljiviji“, „Nikad lakši izbor – ekonomski procvat ili beda, porodica ili ’roditelj 1 i 2’“, u Informeru „Na ovim izborima štitimo Srbiju“, u Alou „Samo ekonomski moćna Srbija može da izdrži pritiske“, a u Kuriru „Vučićev šah-mat“, „Četiri stuba Vučićeve politike koji grade mostove ka svima“ i „Vučićevi spotovi pomeraju granice“.

Nepostojanje izvora ili druge strane (tačka 3 poglavlja 8) beleži se 99 puta. Ovo je najzastupljenije bilo u Srpskom telegrafu gde je bilo 48 ovakvih tekstova. Posmatrajući pojedinačno, u Danasu i Novoj ovo su bili najčešći prekršaji u ta dva lista.

UPOTREBA VEŠTAČKE INTELIGENCIJE

Tokom predizborne kampanje zabeležen je i prvi slučaj zloupotrebe alata veštačke inteligencije, odnosno njena netransparentna upotreba prilikom generisanja fotografije. Naime, na naslovnoj strani dnevnih novina Alo 14. oktobra objavljena je fotografija na kojoj se realistično prikazuje profesor Bojan Pajtić kako sa lica skida masku Ilije Srdanovića, prvog na Studentskoj list. Iako je očigledno da fotografija nije stvarna i da je nastala uz pomoć nove tehnologije, može se deo javnosti dovesti u zabludu. Kodeks jasno propisuje da su mediji dužni da obaveste javnost da je medijski sadržaj kreiran korišćenjem alata zasnovanih na veštačkoj inteligenciji (poglavlje 3, tačka 7), što ovde nije bio slučaj.